

Na dokumentu Hlavní směry vzdělávací politiky ČR 2030+,

který se později dál formoval do Strategie 2030+, se začalo pracovat koncem roku 2018. Nedlouho potom byla pro práci na něm vytvořena osmičlenná expertní skupina vedená profesorem Arnoštem Veselým. Práce na dokumentu pokračovala až do roku 2020, kdy probíhala zároveň se stále aktuální koronavirovou pandemií. V polovině roku byla tedy nad dokumentem zorganizována alespoň virtuální konference s diskusními sezeními. Aktuální verze Strategie 2030+ počítá s první fází implementace v letech 2020-2023 a pro tento účel popisuje implementační plán, časové harmonogramy, způsoby monitorování a vyhodnocování implementace, plán řízení rizik i postupy řízení a organizace implementace.

- Strategické cíle a linie
- Hlavními pilíři dokumentu jsou jeho zamýšlené cíle. Strategie identifikuje dva hlavní strategické cíle a pět konkrétněji zpracovaných strategických linií. Strategické cíle popisují abstraktnější přesahující ideály směřování českého školství. Strategické linie se potom týkají poněkud konkrétnějších způsobů, jak těchto strategických cílů dosahovat. Na konci dokumentu jsou pak konkrétnější informace o implementaci strategie, včetně požadavků nutných k jejímu soustavnému dodržování, plánů na přechod do druhého implementačního období, rizikových faktorů a popisu řídicí hierarchie pro monitorování a vyhodnocování implementace.

- Strategický cíl 1:
- Zaměřit vzdělávání více na získávání kompetencí potřebných pro aktivní občanský, profesní i osobní život
První strategický cíl se týká reakce českého vzdělávání na světový vývoj. Říká, že nejen vzdělávání, ale i jeho obsah, se musí přizpůsobit aktuálnímu stavu světa. A nejen to – že se musí připravit i na změny budoucí, které budou jedině rychlejší než ty předcházející. Cíl se pak věnuje několika stranám tohoto problému. První z nich mluví o nutnosti transformovat výuku více směrem k předávání pochopení, využití a vzájemného provázení, spíše než jen vědomostí. Učitelé se mají více než na kontrolu zapamatování soustředit na složitější úkoly, k jejichž řešení je třeba hlubší porozumění nebo i schopnost vzájemné spolupráce.

- Dalšími tématy je inovace obsahu i způsobů vzdělávání a s tím související digitalizace a rozvoj digitálního vzdělávání. Obměna metod ve vzdělávání se má týkat nejen žáků, ale také se soustředit na učitele a pedagogické leadery – v rámci Strategie jakýsi příkladný pedagog, který slouží nejen jako příkladný co do naplňování pedagogických cílů, ale také jako komunikátor a propagátor Strategie 2030+ na své škole a mezi svými kolegy. Na toto navazuje tzv. provzdušnění učiva. Tento záměr jde ruku v ruce s pokusem prohloubit porozumění učivu a záměrem lépe reagovat na měnící se svět. Žáci a učitelé by měli získat dostatek času na kvalitní probrání důležité látky, mělo by dojít k omezení zbytných informací a naopak posílení poznávání širších souvislostí. S tím také souvisí další body jako začlenění odborníků z praxe do výuky, kompetenční pojetí kurikula a posilování digitálního a občanského vzdělání. Na konec je připomenuta důležitost formativního hodnocení jako správného nástroje pro doprovázení této kvalitativnější formy výuky.

- Strategický cíl 2:
- Snížit nerovnosti v přístupu ke kvalitnímu vzdělávání a umožnit maximální rozvoj potenciálu dětí, žáků a studentů Tato sekce ve svém úvodu představuje Česko jako zemi patřící mezi státy s největšími vzdělávacími nerovnostmi. Žákovy výsledky jsou silně závislé na sociálním statusu rodičů a velké rozdíly jsou i regionální. Toto dává za vinu tomu, že systém **nezvládá motivovat žáky mít zájem o vyšší stupeň vzdělání než mají rodiče a neumí vyrovnat nedostatky, se kterými žáci ze slabších rodin přicházejí**. Text okamžitě přechází k oblastem, skrze které chce disparity srovnávat.

- Mnoho z nich jde v duchu inkluze vzdělávání a mluví o rovných příležitostech vzdělávat se pro všechny žáky a o vytváření společného prostředí. Na tuto ambici navazuje cíl individualizovat výuku, posílení pedagogů v jejich možnostech vytvářet inovativní vzdělávací postupy a na kladený důraz i na genderovou rovnost ve vzdělávání. Jako jeden z ukazatelů segregování různých typů žáků je dán raný odchod dětí na víceletá gymnázia a jednáno jako částečný cíl ho omezit. Toho by chtělo ministerstvo docílit zkvalitněním výuky a posílením možností její individualizace na druhém stupni základních škol. Jako další nástroj k ranému srovnávání rozdílů v předpokladech jednotlivých dětí je zmíněno posílení předškolního vzdělávání, zejména zvýšení účasti na něm mezi dětmi ve věku 3 a 4 let. Vedle toho má dojít k silnější spolupráci s rodiči, jejich lepší informovanosti o chodu školy a zapojování do některých rozhodovacích procesů.

- **Strategické linie**

- Na konec této první části bych rád ve větší stručnosti představil jednotlivé strategické linie a jejich body vzhledem k tomu, že právě ty představují ty konkrétnější kroky, jak by mělo být cílů Strategie dosaženo. Do těch z nich, které považuji za nejdůležitější, zajdu ve větším detailu v druhém segmentu práce. Strategických linií je ve Strategii 2030+ pět a jsou dále členěny.
- Jsou to: 1. Proměna obsahu, způsobů a hodnocení vzdělávání
- 1.1. Proměna obsahu, metod a forem vzdělávání
- 1.2. Inovace ve vzdělávání
- 1.3. Hodnocení ve vzdělávání
- 1.4. Digitální vzdělávání
- 1.5. Občanské
- 1.6. Bezpečné prostředí ve školách, rozvoj participace a autonomie
- 1.7. Odborné vzdělávání na středních a vyšších odborných školách
- 1.8. Neformální vzdělávání a celoživotní učení

- **2. Rovný přístup ke kvalitnímu vzdělávání**
- 2.1. Omezení vnější diferenciacie školství
- 2.2. Disparity a segregace
- 2.3. Case-management a meziresortní spolupráce

- **3. Podpora pedagogických pracovníků**
- 3.1. Systém komplexní profesní přípravy a podpory
- 3.2. Podpora pedagogické práce škol

- **4. Zvýšení odborných kapacit, důvěry a vzájemné spolupráce**
- 4.1. Koncentrace odborných kapacit
- 4.2. Lepší využití dat a zvýšení relevance a kvality vzdělávacího výzkumu
- 4.3. Snižování nepedagogické zátěže škol
- 4.4. Posílení informovanosti, komunikace a spolupráce
- **5. Zvýšení financování a zajištění jeho stability**
- 5.1. Zajištění financování v rámci jednotlivých strategických linií

- Některé nadpisy strategických linií mluví samy za sebe, jiné jsou poněkud abstraktnější. Strategická linie 1 blízce přilíná k prvnímu strategickému cíli (zaměření výuky na kompetence žáků) a z velké části kopíruje jeho dílčí priority. Ostatní strategické linie mají co dočinění s oběma, ale možná hlavně s druhým strategickým cílem (narovnání rozdílů ve vzdělávání). Většinou se potýkají s podporou škol a jejich pracovníků nejen tak, aby mohli vylepšovat výuku (v souladu s prvním strategickým cílem), ale tak, aby se výsledkem jejich práce stíraly ony nerovnosti, jež jsou popsány v cíli druhém.

- Klíčové aktivity a časový horizont
- Již dříve jsem zmínil, že implementace Strategie 2030+ bude probíhat v jednotlivých fázích. Na konci dokumentu jsou specifikovány termíny splnění nejen větších časově náročných záměrů, ale i konkrétních klíčových aktivit, které představují samotné jednotlivosti, které chce ministerstvo uvést do pohybu. Mezi nimi jsou například uvedení různých dotačních programů nebo vytvoření výzev a finančních nabídek pro pedagogické pracovníky ve slabších regionech ČR. První fáze implementace a její následné vyhodnocení má končit v roce 2023.

- **Proměna obsahu, způsobů a hodnocení**
- Tato strategická linie je jedna z těch masivnějších, ale zároveň konkrétnějších. V jistém smyslu je jednodušší dosáhnout jejích cílů než u ostatních, protože je to něco, co se dá zkrátka vymyslet. Narovnávaní socio-ekonomických rozdílů a postupná změna přístupu segregovaných žáků, jejich rodičů a jejich učitelů je oproti tomu cíl mnohem komplexnější a takový, u kterého se můžeme o řešení pouze pokusit a pak čekat, jestli se v čase náš zásah promítí.

- Osobně vidím jako velké téma nejen onu proměnu obsahu, která má v popisu linie dominantní pozici, ale také změnu hodnocení. To má v samotném dokumentu prezenci relativně slabou, je mu věnováno jen něco přes jednu stranu textu. Přesto je hodnocení téma, o kterém se student připravující se na pedagogickou profesi dozvídá velmi často a o kterém možná předtím sám tolik nepřemýšlel, protože zná hlavně to, na co byl sám ze školy zvyklý.

- Text ve strategii pojednává poněkud konzervativně zejména o již mnohokrát zmíněném kompetenčním učení, místo pouhých příprav na jednotlivé zkoušky. Dále vyjadřuje podporu pro formativní hodnocení a nakonec se věnuje obměnám v průběžném testování – měly by existovat ověřovací checkpointy ve 3., 5., 7. a 9. třídě, drobnými změnami mají projít přijímací zkoušky a státní i školní část maturity.

- Já osobně si myslím, že formativní hodnocení by nemělo zaujmout jen submisivní roli vedle toho sumativního. Naopak se domnívám, že formativní a slovní hodnocení by mělo zaujmout dominantní roli ve zpětné vazbě žákům. Pro tento pohled je, zdá se, ve Strategii opora. Sice není takto jednoznačně ostrý, ale vyjadřuje se pro silnou iniciativu, skrze kterou pomůže školám formativní hodnocení zavádět ve větší míře než kdy předtím. Toto dává smysl, protože formativní hodnocení, nejenže dává v onom kompetenčním stylu výuky mnohem větší smysl než pouhé sumativní, ale zároveň jde v souladu s dalším zmíněným záměrem – vytváření příležitostí zažít úspěch pro všechny žáky

- . Ve třídě, kde je nějaký nadaný žák, si těžko kdy někdo přijde na triumf lepší známky, než mají ostatní. Skrze sumativní hodnocení nacházíme prostor, jak nejen přinést kritiku mnohem konstruktivněji, ale jak ji doprovázet chválou a posílením těch dobrých stránek práce. Také nám to dává možnost ocenit neortodoxní přístupy i v případech, kdy byl konečný výsledek špatný a sumativní hodnocení by neumělo nabídnout žádnou motivaci, jen špatnou odrazující známku.

- Jsem rád, že má formativní hodnocení ve Strategii 2030+ silnou pozici, i když není pasáž o něm zvláště dlouhá. Délka textu, byť jsem se o ní již jednou zmínil výše, není zcela určující. A to i proto, že poměrná krátkost dokumentu mu je experty přičítána jako výhoda, díky které je snazší vytvářet o něm informované diskuse s širokým plénem lidí bez potřeby jej velmi dlouze studovat

- Reference
- Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. (2020). Brožura Strategie 2030+ ke stažení. Načteno z Web MŠMT:
<https://www.msmt.cz/file/54104/>